

Mevrouw de voorzitter,

Ik dank de informateur voor haar verslag en haar werkzaamheden.

Tweeëneenhalve maand na de verkiezingen is de formatie weer terug bij af. Alle mogelijke opties die tot een stabiel meerderheidskabinet zouden kunnen leiden zijn een voor een afgevallen.

Na de eerste verkenning begonnen VVD, CDA, D66 en GroenLinks onderhandelingen. Het overleg liep vast vanwege onoverbrugbare verschillen van mening over de aanpak van immigratie. De breuk was helaas onvermijdelijk. Een coalitie die hier niet uitkomt, heeft geen kans van slagen. Migratie is één van de grootste zorgen van de Nederlanders.

In de tweede verkennende fase bleek al snel dat de SP de VVD bleef blokkeren. Ik heb vorige week na mijn gesprek met de informateur de SP opgeroepen om in ieder geval een verkennend gesprek aan te gaan met VVD, CDA, D66. Maar daar was de SP niet toe bereid. Ook de PvdA heeft een en ander maal duidelijk gemaakt niet aan een coalitie te willen deelnemen. Ik betreur dat, maar onbegrijpelijk is het na de verkiezingsnederlaag niet.

Zo bleef één niet-geblokkeerde vierpartijencombinatie over: VVD, CDA, D66 en ChristenUnie. Mijn fractie was bereid zonder voorwaarden vooraf in deze samenstelling te gaan onderhandelen. Dat gold ook voor de VVD. En deze optie is, zo blijkt uit het verslag van de informateur, met een positief advies door de collega's Pechtold en Segers aan hun fracties voorgelegd. Beide fracties boden na hun interne vergaderingen ruimte voor een onderling verkennend gesprek bij de informateur.

Over dat gesprek is inmiddels van alles gezegd. Daaruit komt het beeld naar voren dat D66 voorafgaande voorwaarden stelde, deels op gevoelige medisch ethische onderwerpen. Iets waar de ChristenUnie onmogelijk aan kon voldoen. Wat mij betreft is het stellen van eenzijdige eisen niet de manier om met gewetenskwesaties van anderen om te gaan.

Een gezamenlijk gesprek met VVD en CDA erbij had wellicht opheldering kunnen geven. Maar dat werd door D66 per kerende post afgewezen. Laat ik duidelijk zijn: Zo bouw je geen vertrouwen.

Het verloop van deze formatie moet wel leiden tot toenemend onbegrip over politiek Den Haag. Want ondertussen schreeuwen grote kwesties om een antwoord. De terreurdreiging, actueel door de aanslag in Manchester. Onze veiligheid en onze identiteit in een onzekere wereld, zeker na de mislukte G7 top. Een eerlijke arbeidsmarkt, de toekomst van de zorg.

De vorming van een stabiel kabinet lijkt verder weg dan ooit. De Haagse politiek plaatste in 2012 hooghartig de boven de partijen staande Koning buiten de formatie. Nu komt de kamer er zelf niet meer uit. Er is nu een verkennend van buiten de actieve politiek nodig. Iemand van wie niet de politieke kleur maar het gezag en de ervaring bepalend zijn. De informateur adviseert Herman Tjeenk Willink, oud vicepresident van de Raad van State en minister van Staat. Het CDA steunt dit voorstel. Ik spreek de hoop uit dat hij in staat zal zijn posities los te trekken zodat een stabiel meerderheidskabinet alsnog mogelijk wordt.